

**REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE**

**POROČILO O DELU
USTAVNEGA SODIŠČA REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA LETO 2001**

Ljubljana, 18. december 2001

KAZALO:

I. UVOD.....	3
II. OBSEG DELA USTAVNEGA SODIŠČA	3
1. PRIPAD ZADEV	4
2. PODATKI O REŠENIH ZADEVAH	6
3. OBSEG DELA IN OBREMENJENOST USTAVNEGA SODIŠČA	9
III. POMEMBNEJŠE ODLOČITVE V LETU 2001	11
IV. SPOŠTOVANJE ODLOČB USTAVNEGA SODIŠČA	17
V. DOSTOPNOST ODLOČB IN SKLEPOV USTAVNEGA SODIŠČA.....	18
VI. KADROVSKA STRUKTURA	20
VII. MEDNARODNI STIKI	21
VIII. MATERIALNI POGOJI DELA	21

I. UVOD

V letošnjem letu mineva 10 let delovanja Ustavnega sodišča Republike Slovenije na podlagi Ustave, ki je bila uveljavljena 23. decembra 1991. Ta je v ustavnopravnem redu opredelila položaj in pristojnosti Ustavnega sodišča Republike Slovenije. Ustavno sodišče je najvišji organ sodne oblasti za varstvo ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin. V preteklih letih si je prizadevalo z izvrševanjem svojih pristojnosti prispevati k njihovem uveljavljanju ter k varovanju ustavnega reda in spoštovanju načel pravne države.

Delo Ustavnega sodišča je javno v skladu z določbami Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94; 3. člen). Po določbi prvega odstavka 53. člena Poslovnika Ustavnega sodišča Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 49/98) skrbi za javnost dela predsednik oziroma predsednica Ustavnega sodišča. Javnost dela zagotavlja z javno predstavitvijo poročila o delu sodišča v preteklem letu in s tiskovnimi konferencami. V skladu s tem je pripravljeno poročilo o delu za leto 2001. Tako kot v dosedanjih letnih poročilih so tudi v tem kratko predstavljene pomembnejše odločbe Ustavnega sodišča, izdane v tem letu, ponovno je tudi opozorjeno na problematiko spoštovanja odločb Ustavnega sodišča. Glede na to, da je bilo v poročilu za preteklo leto predstavljeno gibanje števila zadev v zadnjih petih letih, je to poročilo omejeno na predstavitev gibanja števila zadev v primerjavi z gibanjem števila zadev v letu 2000. Ker se podatki za letošnje leto nanašajo na čas prvih enajstih mesecev, smo zaradi večje primerljivosti podatkov primerjali gibanje števila zadev za isto časovno obdobje.

Poleg navedenega poročilo kratko predstavlja kadrovsko strukturo Ustavnega sodišča in prikazuje dejavnost na področju mednarodnega sodelovanja. Posebej opozarja tudi na že dalj časa trajajočo prostorsko stisko, ki ne dovoljuje zaposlitve dodatnega strokovnega osebja.

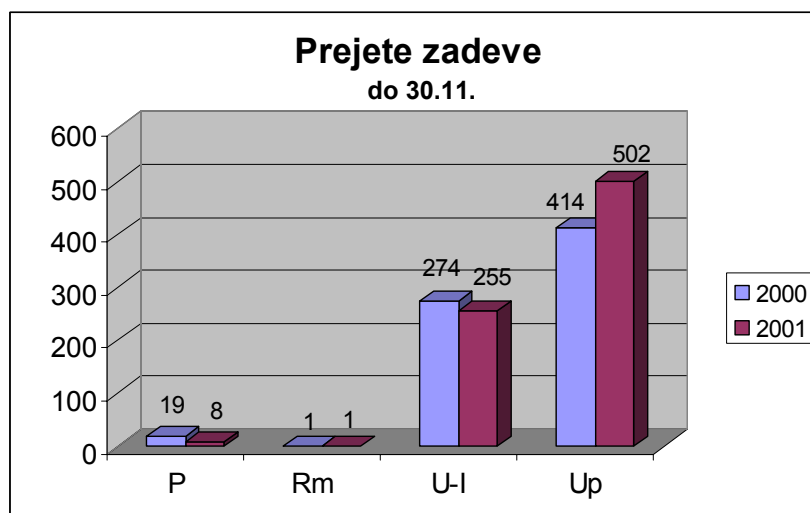
II. OBSEG DELA USTAVNEGA SODIŠČA

Ustavno sodišče je imelo v obravnavanem obdobju 32 sej rednih sej, 22 upravnih sej, senati za preizkus ustavnih pritožb pa so se sestali na skupaj 27 sejah. V tem času sta bili opravljeni dve javni obravnavi. V nadaljevanju je predstavljen pripad zadev, obseg rešenih zadev ter stanje nerešenih zadev. Pri tem moramo uvodoma, kot vsa leta doslej, opozoriti, da zgolj statistični prikaz obsega dela, ne da bi upoštevali vsebinske komentarje, ki so predstavljeni, sam zase ne more dati prave slike o opravljenem delu.

1. Pripad zadev

Na dan 31. 12. 2000 je imelo Ustavno sodišče v delu 404 zadeve za presojo ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov (U-I zadeve), 468 zadev ustavnih pritožb (Up zadeve), 4 spore o pristojnosti (P zadeve) in 1 zadevo predhodne kontrole ustavnosti mednarodne pogodbe v postopku ratifikacije (Rm zadeve), to je skupaj 877 zadev.

V prvih enajstih mesecih letošnjega leta je Ustavno sodišče prejelo v delo 255 zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, 502 zadevi ustavnih pritožb, 8 sporov o pristojnosti in 1 predlog za predhodno kontrolo ustavnosti mednarodne pogodbe, to je skupaj 766 zadev. Če navedeni obseg dela primerjamo s številom prejetih zadev v enakem obdobju v preteklem letu, je mogoče ugotoviti, da skupen pripad novih zadev narašča za primerjani obdobji za 8 % (707:766). Posebej narašča pri številu ustavnih pritožb (za 21% - 414:502), medtem ko je pri zadevah ocene ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov v primerjavi z lanskim letom v navedenem obdobju zaznati rahel upad (-7% - 274:255).

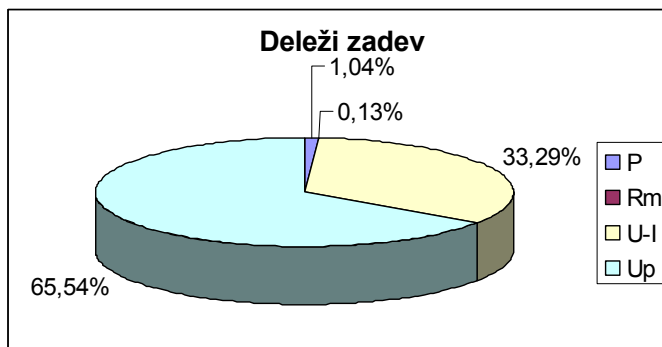

Med izpodbijanimi predpisi so tudi v letošnjem letu prevladovali zakoni (62% - 158 : 255), pri čemer je treba upoštevati, da je s posameznimi pobudami večkrat napadenih tudi več, med seboj vsebinsko povezanih določb različnih zakonov. Pač pa je v zadnjem letu v primerjavi s preteklim letom spet upadlo število predlagateljev, ki lahko začnejo postopek za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisa z vložitvijo zahteve. Le 11% (28 : 255) postopkov so sprožili predlagatelji. Bistveno večji odstotek zadev, v katerih so postopek sprožili predlagatelji, v preteklem letu (28%) je bil predvsem posledica tega, da so sodniki za prekrške vložili večje število zahtev za oceno ustavnosti Zakona o varnosti v cestnem prometu, medtem ko se je v letošnjem letu ta odstotek spet približal tistemu iz prejšnjih let, ki kaže na splošno, da so v veliki večini sprožitelji postopkov za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov še vedno pobudniki, ki morajo izkazati, da izpodbijane določbe neposredno posegajo v njihov pravni položaj (pravni interes).

Bistven porast števila novih ustavnih pritožb, ki smo ga zaznali že v preteklem letu, se v letošnjem letu še nadaljuje. Že v prvih enajstih mesecih letošnjega leta je pripad teh zadev za 12% večji (450:502) od lanskega celoletnega pripada in kar za 21% (414:502)

večji od primerljivega lanskoletnega obdobja. Ustavne pritožbe tudi vedno bolj prevladujejo v strukturi vseh zadev, saj njihov delež že presega 65%.

Vrsta zadeve	Prejeto	Deleži
U-I	255	33,29%
Up	502	65,54%
Rm	1	0,13%
P	8	1,04%
Skupaj	766	100,00%
R	143	100,00%

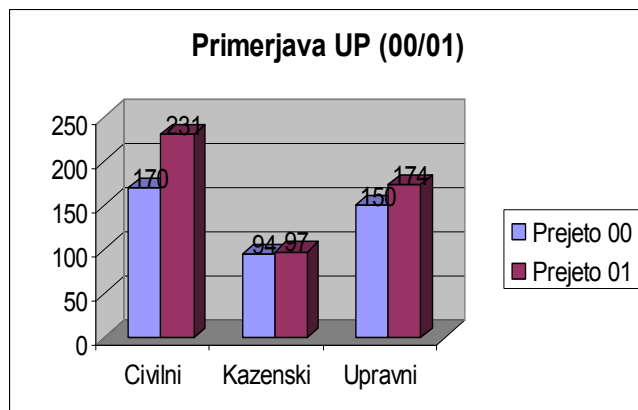
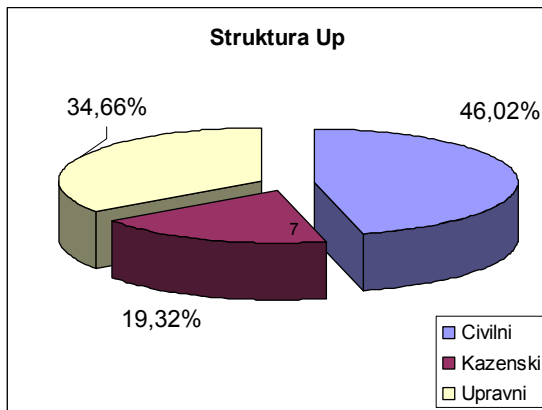

Če primerjamo pripad zadev v prvih letošnjih enajstih mesecih z lanskoletnim celotnim pripadom, lahko pričakujemo, da se bo do konca letošnjega leta pripad zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov približal lanskoletnemu, pripad ustavnih pritožb pa ga bo bistveno presegel.

Oznaka	2000 do 30.11.	2000 do 31.12.	2001	Razlika enako obdobje	Indeks enako obdobje	Razlika na celo leto 2000	Indeks na celo leto 2000
U-I	274	294	255	-6,93%	0,9307	-13,27%	0,8673
Up	414	450	502	21,26%	1,2126	11,56%	1,1156
Rm	1	1	1	0,00%	1,0000	0,00%	1,0000
P	19	25	8	-57,89%	0,4211	-68,00%	0,3200
Skupaj	708	770	766	8,19%	1,0819	-0,52%	0,9948
R	131	142	143	9,16%	1,0916	0,70%	1,0070

V strukturi ustavnih pritožb jih kar 46 % odpade na področje civilnega in gospodarskega prava. Pri tem je treba ugotoviti, da prav pripad teh ustavnih pritožb najbolj narašča. Opaziti pa je tudi nadaljnjo značilnost – v vedno večjem številu primerov so zaradi omejitev možnosti vlaganja revizije pred Vrhovnim sodiščem z ustavno pritožbo izpodbijane neposredno sodne odločbe pritožbenih sodišč. Podobna pa je situacija tudi na področju prekrškov, kjer Ustavno sodišče prejema zaradi naknadne zakonske omejitve možnosti vložitve zahteve za sodno varstvo pred Vrhovnim sodiščem vedno več ustavnih pritožb, ki so usmerjene neposredno zoper odločbe Republiškega senata za prekrške kot pritožbenega organa. Glede Ustavnih pritožb, ki jih rešuje upravni senat, pa je treba opozoriti na to, da njihov večji del predstavljajo ustavne pritožbe s področja delovnega prava in socialne varnosti.

Senat	Prejeto 2000	Prejeto 2001	Indeks	Razlika
Civilni	170	231	1,36	35,88%
Kazenski	94	97	1,03	3,19%
Upravni	150	174	1,16	16,00%
Skupaj	414	502	1,21	21,26%

Zadeve sporov glede pristojnosti se še vedno pretežno nanašajo na denacionalizacijske zadeve. Ustavno sodišče te spore rešuje kot absolutno prednostne, saj to pomeni, da v vsem tem času od poteka rokov za vložitev denacionalizacijskih zahtev sploh še ni rešeno vprašanje, kateri organ je pristojen za odločanje, kar pomeni, da se postopek odločanja v teh posamičnih zadevah še ni niti prav začel.

V prvih enajstih mesecih letošnjega leta je Ustavno sodišče prejelo tudi 143 zadev (R zadeve), na katere po določbi 19. člena Poslovnika Ustavnega sodišča odgovarja sekretarka Ustavnega sodišča. Gre za vloge, ki jih glede na njihovo vsebino ni mogoče razvrstiti med zadeve, o katerih je pristojno odločati Ustavno sodišče. V njih posamezniki prosijo za razlago posameznih zakonskih določb, izražajo nezadovoljstvo z določenimi predpisi, prosijo za prave nasvete, kako naj v postopkih uveljavljajo svoje pravice ipd. Na te vloge v čim krajšem času odgovori sekretarka, tako da pojasni pristojnosti Ustavnega sodišča in predstavi zakonsko določene pogoje, pod katerimi je mogoče začeti postopek pred Ustavnim sodiščem.

2. Podatki o rešenih zadevah

V letošnjih prvih enajstih mesecih je Ustavno sodišče rešilo 234 zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, kar je za 29% manj (355:234) kot v enakem lanskem obdobju. V istem obdobju je bilo rešenih 370 zadev ustavnih pritožb, kar je za 5% manj (392:370) kot v enakem lanskem obdobju. Glede na to, da v mesecu decembru še potekajo seje senatov, bo ob koncu letošnjega leta število rešenih ustavnih pritožb izravnano s tistimi v preteklem letu. Rešena pa je bila vsebinska zadeva predhodne kontrole ustavnosti mednarodne pogodbe, ki jo je Ustavno sodišče prejelo že v preteklem letu, v katerem sicer ni izreklo nobenega mnenja v te vrste zadevi.

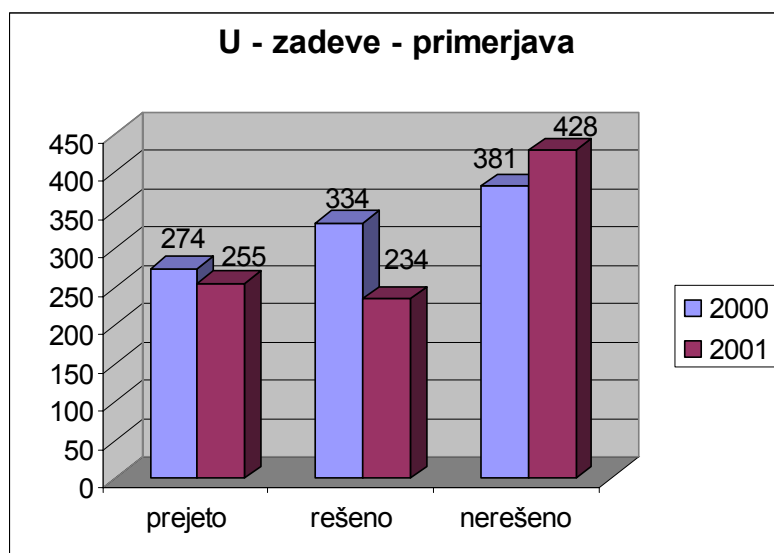
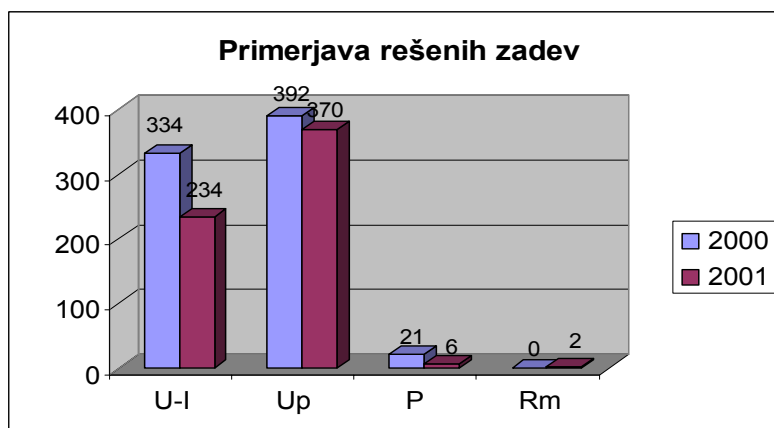
Oznaka	Rešeno 2000	Rešeno 2001	Razlika	Indeks
U-I	334	234	-29,94%	0,7006
Up	392	370	-5,61%	0,9439
Rm	1	2	100,00%	2,0000
P	21	6	-71,43%	0,2857
Skupaj	748	612	-18,18%	0,8182
R	131	142	8,40%	1,0840

Iz statističnih podatkov o manjšem številu rešenih zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov kot v enakem lanskem obdobju ni mogoče avtomatično sklepati na to, da je bilo v letošnjem letu v tem obdobju opravljenega manj dela kot v preteklem letu. Treba je opozoriti na to, da se vsebinsko spreminja struktura zadev, da so vedno manjkrat vložene pobude, ki bi jih bilo mogoče šteti kot očitno neutemeljene ali v katerih pobudniki očitno ne izkazujejo pravnega interesa. Tako je Ustavno sodišče v letošnjem letu zavrnilo 34 pobud kot očitno neutemeljenih, medtem ko jih je v enakem lanskem obdobju zavrnilo kar 61, zavrnilo 58 pobud oziroma zahtev, v enakem lanskem obdobju pa 94, ter ustavilo postopek v 34 zadevah, v enakem lanskem obdobju pa v 49 zadevah. To pa pomeni, da je bilo v preteklem letu od skupnega števila rešenih zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti 61% (334 : 204) zadev rešenih na enostaven način, medtem ko jih je bilo v letošnjem letu na tak način mogoče rešiti le 53,8% (234 : 126).

Dokaj veliko število zelo zahtevnih zadev, s katerimi se je Ustavno sodišče ukvarjalo v tem letu, ki so delno razvidne tudi iz vsebinskega pregleda najpomembnejših odločitev, je terjalo, da je bilo treba posameznim zadevam posvetiti več časa za njihovo kvalitetno pripravo, kar pa seveda ne pomeni nujno, da pobudniki spora ali predlagatelji v tem postopku tudi uspejo. Predlogi za izrekanje mnenja o skladnosti mednarodne pogodbe z Ustavo v postopku njene ratifikacije prav tako pomenijo precejšnjo obremenitev Ustavnega sodišča, saj gre praviloma za zahtevne zadeve, pri pripravi katerih mora sodelovati več strokovnih sodelavcev.

Tudi med ustavnimi pritožbami je vedno več kvalificirano sestavljenih vlog, ki zahtevajo odgovor na ustavnopravna vprašanja, na katera mora Ustavno sodišče odgovoriti in odločitev obrazložiti tudi v primeru, kadar ustavne pritožbe ne sprejme v obravnavo. Zato v tem času tudi čakajo na obravnavo nekatere enostavnejše zadeve, katerih rešitev bi sicer dala statistično prijaznejšo sliko, vendar se Ustavno sodišče ne more podrežati takšnemu načinu reševanja zadev, saj bi bilo to na škodo tistih najpomembnejših pravnih vprašanj, na katera glede na svoje pristojnosti mora odgovoriti. Na dolgotrajnost postopkov odločanja vpliva tudi veliko število predlaganih t.i. začasnih odredb – predlogov, naj Ustavno sodišče še pred končno odločitvijo zadrži bodisi izvrševanje izpodbijanega predpisa (v letošnjem letu je bilo takšnih predlogov pri 255 prejetih zadevah kar 87) bodisi izvrševanje izpodbijanih sodnih odločb (v letošnjem letu je bilo takšnih predlogov 27). Ustavno sodišče o teh predlogih tekoče odloča, kar zahteva vselej delno obravnavo zadeve z vidika pogojev za izdajo t.i. začasne odredbe. Pri ustavnih pritožbah pa včasih glede na naravo stvari tak predlog dejansko povzroči, da se zadeva obravnava mnogo prej, kot bi se sicer po vrstnem redu prejema, ker ni mogoče posebej odločiti le o začasnem zadržanju, če bi odločitev o ustavni pritožbi morala čakati

na vrstni red obravnavanja, pa bi ustavna pritožba že iz tega razloga lahko postala brezpredmetna.

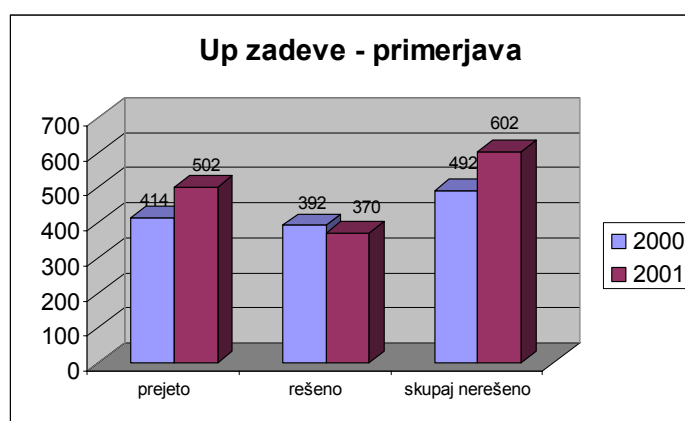
Glede na podatke o načinu odločitve v zadevah za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov je treba ugotoviti, da so pobudniki oziroma predlagatelji uspeli v manjšem številu zadev (v 16 zadevah glede ocene ustavnosti zakona in v 30 zadevah glede ocene ustavnosti oziroma zakonitosti podzakonskega predpisa).

Glede na podatke o načinu odločitve v zadevah ustavnih pritožb je treba še vedno ugotoviti, da so te le v manjšem odstotku sprejete v obravnavo. V letošnjem letu je bilo odločeno o približno enakem številu ustavnih pritožb po njihovem sprejemu v obravnavo kot v preteklem letu, pač pa je bilo v letošnjem letu ugodeno bistveno manjšemu številu ustavnih pritožb kot v preteklih letih, zaenkrat le v 1,6% odločenih zadevah. Ta odstotek je bolj kot v prejšnjih letih (v enakem obdobju v preteklem letu 6,4%) primerljiv z odstotkom uspešnih ustavnih pritožb pri drugih, npr. pri nemškem Zveznem ustavnem sodišču. Treba je namreč upoštevati, da Ustavno sodišče ne presoja pravilnosti uporabe materialnega in procesnega prava same po sebi. To je naloga rednega sodstva, katere vrh predstavlja Vrhovno sodišče. Ustavno sodišče presoja le, ali so sodišča pri odločanju o pravicah, obveznostih ali odgovornosti posameznika ali pravne osebe sprejela kakšno pravno stališče, ki ne bi bilo združljivo s človekovimi pravicami in temeljnimi

svoboščinami, oziroma ali so pri ugotavljanju dejanskega stanja in uporabi prava ravnala tako očitno napačno, da bi jim zato lahko očitali arbitrarnost ali samovoljo kot eni od možnih kršitev pravice iz 22. člena Ustave.

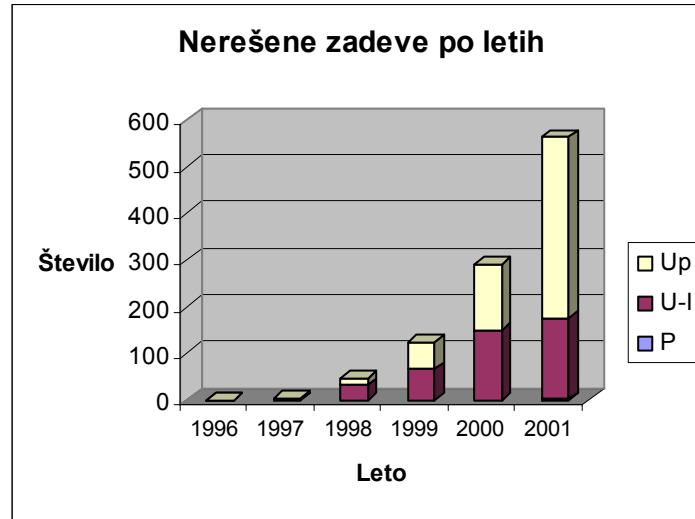
Senat	Rešeno 2000	Rešeno 2001	Indeks	Razlika
Civilni	158	144	0,91	-8,86%
Kazenski	74	89	1,20	20,27%
Upravni	160	137	0,86	-14,38%
Skupaj	392	370	0,94	-5,61%

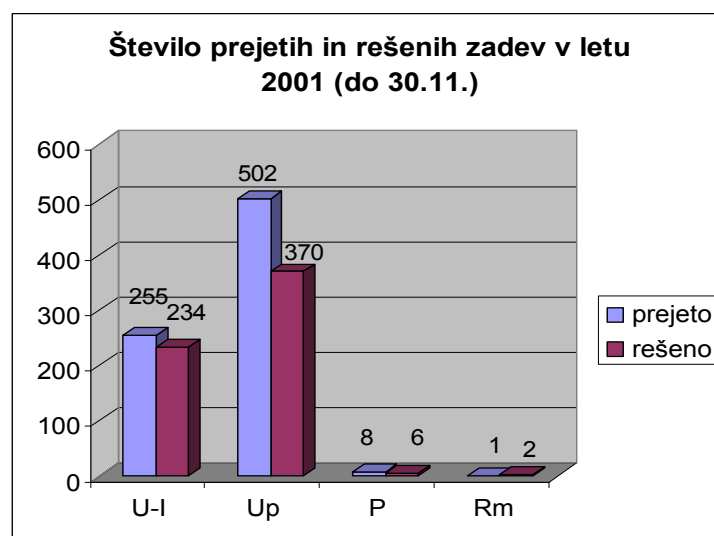
3. Obseg dela in obremenjenost Ustavnega sodišča

Na dan 30. 11. 2001 je imelo Ustavno sodišče v delu 428 zadev za presojo ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, 602 zadevi ustavnih pritožb in 2 spora o pristojnosti, to je skupaj 1 032 zadev ali za 155 zadev več (18% - 877:1032) kot v začetku leta, od tega kar za 134 zadev več ustavnih pritožb. Glede na leto prejema je bilo na navedeni dan stanje nerešenih zadev naslednje:

Leto	U-I	Up	P	Skupaj
1996	1	0	0	1
1997	3	2	0	5
1998	32	15	0	47
1999	66	58	0	124
2000	151	141	0	292
2001	175	386	2	563
Skupaj	428	602	2	1.032

Zadeve iz let 1996, 1997 in 1998 je Ustavno sodišče v letošnjem letu reševalo kot prednostne in bo s takšnim načinom reševanja nadaljevalo tudi v začetku naslednjega leta. Vendar je treba hkrati poudariti, da je bilo treba na podlagi določb 52. člena Poslovnika Ustavnega sodišča Republike Slovenije v letošnjem letu rešiti kot prednostne tudi nekatere bistveno mlajše zadeve in to tako zadeve ocene ustavnosti predpisov kot zadeve ustavnih pritožb. Veliko zadev se obravnava prednostno, ker gre za zadeve, za katere je v predpisih o sodnih postopkih, ki se v postopku pred Ustavnim sodiščem smiselno uporabljajo, določeno, da jih mora sodišče obravnavati in o njih odločati hitro (npr. priporne zadeve, spori o razmerjih med starši in otroki, ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, izvršbe, volilne zadeve, stečajne zadeve in prisilne poravnave ter še številne druge zadeve). Kot prednostne rešuje Ustavno sodišče tudi predloge za predhodno kontrolo ustavnosti mednarodnih pogodb in vse spore glede pristojnosti za odločanje o posamičnih zadevah, saj v slednjem primeru odločitev o sporu glede pristojnosti predstavlja šele začetek postopka odločanja v posamični zadevi. Poleg navedenega je bilo s sklepom Ustavnega sodišča na podlagi šeste alineje navedene določbe Poslovnika samo v letošnjem letu v 11 zadevah sklenjeno, da se bodo obravnavale prednostno.

Ob tem, da se že zadnjih nekaj let stalno ponavlja, da Ustavno sodišče letno prejme v delo več zadev, kot jih v istem časovnem obdobju uspe rešiti, je jasno, da se zaostanki v delu povečujejo. Ustavno sodišče že zadnjih nekaj let opozarja na nadpovprečno obremenitev tako sodnic in sodnikov kot tudi strokovnega osebja in na nezadostno zasedbo svetovalcev Ustavnega sodišča. Večkrat smo že navedli, da bi morali imeti zaposlene po 3 svetovalce na 1 ustavnega sodnika. Vendar kljub vsakoletnim opozorilom doslej niso bili zagotovljeni ustrezni materialni pogoji za delo Ustavnega sodišča – prostori, ki bi omogočili zaposlitev dodatnega strokovnega osebja. Že v nekaj letnih poročilih zapovrstjo smo opozarjali na to, da z nadaljnjimi sodno-organizacijskimi ukrepi ni mogoče zmanjševati zaostankov v delu Ustavnega sodišča in to še posebej ne, če bo pripad zadev še naprej naraščal, kar se dejansko dogaja. Pri tem se Ustavno sodišče, ker nima diskrecijskih pooblastil o izbiri primerov, ne more izogniti temu, da ne bi skrbno proučilo vsakega posamičnega primera, saj bi bilo drugačno ravnanje ob obstoječi zakonski ureditvi v škodo človekovih pravic posameznika ali pravne osebe.

Dolžina postopka pred Ustavnim sodiščem je že bila predmet presoje pred Evropskim sodiščem za človekove pravice. V sodbi v zadevi Tričković proti Sloveniji, ki jo je izdalo 12. 6. 2001, je Evropsko sodišče ugotovilo, da v postopku ustavne pritožbe, ki je tekel pred Ustavnim sodiščem od vložitve ustavne pritožbe do vročitve odločbe o njeni zavrnitvi pritožniku 2 leti, sedem mesecev in 19 dni, Ustavno sodišče ni preseglo razumnega roka za odločitev. Evropsko sodišče za človekove pravice je ponovno poudarilo, da mora država organizirati svoj sodni sistem tako, da bodo njena sodišča lahko odločala o pravicah strank v razumnih rokih. Ta obveznost se nanaša tudi na ustavno sodišče. Vendar pa je pri tem Evropsko sodišče poudarilo, da obstaja razlika med ustavnim sodiščem in drugimi sodišči v državi, kajti njegova vloga varuha ustave zahteva, da mora ustavno sodišče včasih postopati drugače kot po kronološkem vrstnem redu prejetih zadev, upošteva naravo zadev in njihov pomen v političnem in družbenem pogledu. Evropsko sodišče je tako upoštevalo, da je moralo Ustavno sodišče v obdobju tranzicije iz prejšnjega sistema dati prednost nekaterim vprašanjem, kot so bila npr. denacionalizacija in uvajanje lokalne samouprave. Upoštevalo pa je v skladu s svojo obstoječo prakso tudi to, da začasni zaostanki še ne povzročijo odgovornosti države, če so sprejeti ustrezni ukrepi, da se stanje izboljša.

Glede na to, koliko časa že trajajo zaostanki v delu, se je bati, da slednje navedenega razloga v morebitnih bodočih postopkih Evropsko sodišče za človekove pravice ne bo več moglo upoštevati kot relevantnega ugovora države.

III. POMEMBNEJŠE ODLOČITVE V LETU 2001

V poročilu za leto 2000 je bilo ocenjeno, da se Ustavno sodišče v primerjavi s prejšnjimi leti vse manj ukvarja s tako imenovanimi tranzicijskimi zadevami in da se vse bolj ukvarja z vprašanji, v katerih se osredotoči na pravna stališča glede varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Kljub temu, da lahko rečemo, da ta trditev drži, je treba opozoriti na to, da je tudi v letošnjem letu Ustavno sodišče moralo kar precej časa še vedno posvečati t.i. tranzicijskim pravnim vprašanjem, čeprav tudi ta, kakor bo razvidno

iz v nadaljevanju predstavljenih odločitev, največkrat zadevajo prav človekove pravice in temeljne svoboščine.

1. Med pomembnejšimi odločitvami, sprejetimi v tem letu, velja na prvem mestu omeniti mnenje št. Rm-1/00 z dne 19. 4. 2001 (Uradni list RS, št. 43/01 in odlUS X, 78), ki ga je Ustavno sodišče izreklo o skladnosti Sporazuma med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o obmejnem prometu in sodelovanju. Ustavno sodišče je ugotovilo, da 1. člen tega sporazuma ni v neskladju z II. razdelkom Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. Namen predhodne ustavnosodne kontrole mednarodne pogodbe je preprečiti, da bi država v trenutku ratifikacije mednarodne pogodbe prevzela mednarodno obveznost, ki bi bila v nasprotju z Ustavo. Ustavno sodišče je menilo, da 1. člen Sporazuma ne posega v mejo na kopnem med državama in njen potek v naravi, ker dejansko v tem delu sledi Temeljni ustavni listini. Menilo je tudi, da 1. člen Sporazuma ne prejudicira meje na morju. Pri tem je Ustavno sodišče izrecno poudarilo, da vprašanje, ali bo izvajanje sporazuma v praksi dejansko pripeljalo na določenih delih meje na kopnem do označitve mejne črte oziroma poslabšalo položaj Slovenije v kasnejših pogajalskih postopkih, ni ustavnopravno, temveč politično vprašanje, katerega teži mora nase prevzeti Državni zbor pri odločanju o ratifikaciji. Ustavno sodišče je 1. člen Sporazuma presodilo tudi z vidika njegove skladnosti z 2. členom Ustave. Menilo je, da so njegove določbe dovolj jasne, določne in nedvomljive, da jih je mogoče neposredno izvajati.

2. Že doslej je bil velikokrat predmet presoje Zakon o denacionalizaciji, glede na to, da Ustavno sodišče prejema vedno več zadev ustavnih pritožb, ki so povezane z denacionalizacijskimi postopki, pa je realno pričakovati, da bo ta zakon predmet presoje ustavnosti tudi v postopkih ustavnih pritožb. Z odločbo št. U-I-138/99 z dne 18. 1. 2001 (Uradni list RS, št. 11/01 in OdlUS X, 1) je Ustavno sodišče razveljavilo 20. člen Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o denacionalizaciji, s katerim je bila spremenjena prejšnja zakonska ureditev o tem, kdaj je treba šteti za uvedeno dedovanje po umrlem za potrebe denacionalizacijskega postopka. Ustavno sodišče je ocenilo, da je presojana zakonska določba predstavljala nedopusten poseg v lastninsko pravico v primerih, ko je bila v času njene uveljavitve že izdana pravnomočna odločba o denacionalizaciji, in v primerih, ko je tedaj denacionalizacijski postopek še tekel. Ob tem je Ustavno sodišče na podlagi drugega odstavka 40. člena Zakona o Ustavnem sodišču posebej določilo način izvršitve svoje odločbe: v sodnih postopkih naj se po razveljavitvi uporablja prejšnja določba Zakona, ker bi tudi zakonodajalec tega vprašanja ne mogel urediti bistveno drugače in ker je treba preprečiti nadaljnje zastoje v postopkih vračanja premoženja, ki trajajo že predolgo. Ob slednjem izrecno zapisanem opozorilu Ustavnega sodišča velja omeniti še to, da še vedno prejemamo nove zadeve sporov glede pristojnosti za odločanje o denacionalizacijskih zadevah. Tako v nekaterih primerih še deset let po izteku roka za sprožitev denacionalizacijskih postopkov ni znano niti, kateri organ – bodisi sodišče bodisi upravni organ – je sploh pristojen za odločanje o zahtevi. Vse navedeno pa pomeni, da je treba pričakovati nadaljnji pripad zadev s tega področja vsaj še naslednjih nekaj let.

3. V širšem pomenu lahko v sklop vračanja premoženja uvrstimo tudi zahteve za vrnitev premoženja, ki je bilo zaplenjeno s kazenskimi sodbami. Tako je Ustavno sodišče z odločbo št. U-I-426/98 z dne 17. 5. 2001 (Uradni list RS, št. 45/01 in OdlUS X, 91) sprejelo t.i. ustavnoskladno interpretacijo določb 145.a in 145.b člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, ki niso v neskladju z načelom enakosti pred zakonom, če

se razlagajo tako, da je mogoče vračanje zaplenjenega premoženja v naravi v vseh primerih, v katerih premoženje še ni v zasebni lasti. Z odločbo št. U-I-156/99 z dne 15. 11. 2001 pa je odločilo, da je določba 145.c člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij v neskladju z Ustavo, in zakonodajalcu naložilo, naj to neskladnost v roku šestih mesecev odpravi. Navedeno zakonsko določbo je Ustavno sodišče že presojalo (odločba št. U-I-60/98 z dne 16. 7. 1998, Uradni list RS, št. 56/98 in OdlUS VII, 150) in tedaj ugotovilo, da ni v neskladju z Ustavo. Tokrat jo je presojalo z vidika drugih razlogov in ugotovilo, da je zakonodajalec z izpodbijano ureditvijo brez razumnega razloga in zato arbitrarno presegel obseg posegov v pravice upravičencev po Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij, ki bi zadoščal za izenačitev položaja vseh upravičencev do poprave povojnih krivic. S tem je nedopustno posegel v načelo varstva zaupanja v pravo (2. člen Ustave) in povzročil neenakost med upravičenci po Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij.

4. Tako z denacionalizacijo kot tudi s privatizacijo družbene lastnine je povezana odločba št. U-I-208/99 z dne 19. 1. 2001 (Uradni list RS, št. 12/01 in OdlUS X, 11), s katero je Ustavno sodišče ugotovilo, da 6. člen, drugi odstavek 13. člena, 18. do 20. in 27. člen, prvi in enajsti odstavek 51. člena ter 63. člen Zakona o zaključku lastninjenja in privatizaciji pravnih oseb v lasti Slovenske razvojne družbe niso v neskladju z Ustavo, za določbi četrtega in devetega odstavka 51. člena istega zakona pa je ugotovilo, da sta v neskladju z Ustavo in zakonodajalcu naložilo, naj ugotovljeno neustavnost odpravi. Neustavnost je bila v tem, da je ureditev posegala v pričakovanje lastnikov podjetja, da bo v primeru naknadne zavrnitve denacionalizacijskega zahtevka ostalo med sredstvi podjetja tudi premoženje, ki je bilo v postopku privatizacije zaradi zavarovanja pravic denacionalizacijskih upravičencev zavarovano z začasno odredbo, s tem pa je zakonodajalec nedopustno prekršil načelo zaupanja v pravo in lastninsko pravico.

5. Zaradi nedopustnega posega v načelo zaupanja v pravo in v pravico do zasebne lastnine je Ustavno sodišče z odločbo št. U-I-117/00 z dne 19. 4. 2001 (Uradni list RS, št. 40/01 in OdlUS X, 77) razveljavilo Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic; zakon namreč ni omogočal transformacije "nenominiranega družbenega kapitala" v zavarovalnicah v kapitalske vloške znanih (nominiranih) ustanoviteljev in zavarovancev ter je tako prezrl njihove "pričakovane pravice" do pridobitve lastninske pravice.

6. Odločba št. U-I-60/99 z dne 4. 10. 2001 (Uradni list RS, št. 91/01), s katero je Ustavno sodišče ugotovilo, da Zakon o spremembi Zakona o zaključku lastninjenja in privatizaciji pravnih oseb v lasti Slovenske razvojne družbe (Uradni list RS, št. 12/99) ni bil v neskladju z Ustavo in da drugi odstavek 39. člena Zakona o prvem pokojninskem skladu Republike Slovenije in preoblikovanju pooblaščenih investicijskih družb (Uradni list RS, št. 50/99) ni v neskladju z Ustavo, je pomembna zaradi precedenčnega stališča o dopustnosti retroaktivnega poseganja v pridobljene pravice (155. člen Ustave). Po njem je dopustno poseči z zakonom retroaktivno v pridobljene pravice, če to terja javna korist in če je tak poseg dopusten po najstrožjem testu sorazmernosti iz tretjega odstavka 15. člena Ustave (poseg je nujen, za dosego ustavno varovanega cilja primeren in sorazmeren v ožjem pomenu) in to ne glede na to, ali gre za poseg v ustavno ali le v t.i. zakonsko pravico.

7. Posebej velja omeniti tudi odločbo št. U-I-245/00 z dne 18. 10. 2001 (Uradni list RS, št. 91/01), s katero je bilo odločeno o ustavnosti 22. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o prekrških. Postopek je sprožilo Vrhovno sodišče kot predlagatelj

postopka za oceno ustavnosti zoper zakonsko določbo, s katero je omogočeno, da ustavno pravico do sodne rehabilitacije zaradi neupravičene obsodbe lahko dosežejo tudi tisti, ki jim je bila prostost odvzeta z odločbami organov za postopek o prekršku v drugih republikah nekdanje SFRJ. Gre zlasti za primere, ko so bile posamezne osebe na tak način poslani na prisilno delo na Goli otok. Ustavno sodišče je posebej opozorilo na razliko med odločbami, ki so bile izdane v republikah nekdanje Jugoslavije po osamosvojitvi Republike Slovenije – te so za Slovenijo tuje odločbe, in odločbami, ki so bile izdane in izvršene pred uveljavitvijo samostojnosti in neodvisnosti v drugih republikah nekdanje SFRJ, ki tudi po osamosvojitvi niso pridobile značaja tujih odločb in še vedno učinkujejo na ozemlju Slovenije, tako kot odločbe, ki so jih izdali organi Republike Slovenije.

8. Glede na to, da je poteklo že deset let od uveljavitve Ustave, moramo posebej omeniti odločitve, ki se tičejo ureditve celih pravnih področij, ki jih zakonodajalec še vedno ni prilagodil novi ustavni ureditvi, kljub temu da je bil to dolžan storiti najkasneje do 31. 12. 1993 (prvi odstavek 1. člena Ustavnega zakona za izvedbo Ustave). Že ob koncu preteklega leta je bila izdana odločba št. U-I-319/96 z dne 7. 12. 2000 (Uradni list RS, št. 2/01 in OdlUS IX, 287), s katero je Ustavno sodišče ugotovilo neskladnost Zakona o vodah iz leta 1984 z Ustavo, ker ta ne določa načina uživanja lastninske pravice na morskih priobalnih zemljiščih tako, da bi zagotavljal uresničevanje pravice prostega dostopa in gibanja do morja vsem, in ker ne ureja posebnih pravic uporabe v skladu z ustavnimi določbami. Opozoriti je treba, da se bo rok, ki ga je določilo Ustavno sodišče za uskladitev, v kratkem iztekel.

V tem pomenu velja opozoriti tudi na določbe Zakona o urejanju prostora in Zakona o urejanju naselij in drugih posegov v prostor, glede katerih je Ustavno sodišče v letošnjem letu s sklepom št. U-I-227/00 z dne 12. 7. 2001 začelo postopek za oceno njihove ustavnosti in o presoji katerih še ni odločeno.

9. Vedno bolj številne so tako v postopkih presoje predpisov kot v postopkih z ustavnimi pritožbami zadeve z gospodarskega področja. Velikokrat se izpodbijajo zakonske določbe z zatrevanjem njihove neskladnosti z ustavno pravico do svobodne gospodarske pobude, kakor izhaja iz 74. člena Ustave. Tako je Ustavno sodišče z odločbo št. U-I-16/98 z dne 5. 7. 2001 (Uradni list RS, št. 62/01) razveljavilo 17. člen Zakona o trgovini zaradi njegove neskladnosti z drugim odstavkom 74. člena Ustave. Z isto odločbo sta bila razveljavljena tudi Pravilnik o obratovalnem času prodajaln in Odlok Mestne občine Ljubljana o merilih za določanje dežurstev prodajaln, s tem da je bil učinek razveljavitve zakonske določbe in Pravilnika odložen za eno leto, ker bi njuna takojšnja razveljavitev povzročila protiustavno pravno praznino. Prav iz istih razlogov bo moral tudi zakonodajalec najkasneje do sredine naslednjega leta, ko bo razveljavitev začela učinkovati, sprejeti novo zakonsko ureditev. Z vidika skladnosti s pravico do svobodne gospodarske pobude je Ustavno sodišče presojalo tudi 25. člen Zakona o graditvi objektov (odločba št. U-I-137/97 z dne 15. 3. 2001, Uradni list RS, št. 28/01 in OdlUS X, 43). Presodilo je, da ureditev, ki dovoljuje opravljanje dejavnosti projektiranja le gospodarskim družbam in samostojnim podjetnikom, vpisanim v ustrezne registre, ne predstavlja posega v pravico do svobodne gospodarske pobude, temveč v skladu z določbo drugega odstavka 74. člena Ustave določa pogoje za opravljanje gospodarske dejavnosti. Določba 74. člena Ustave je bila merilo ustavnosodne presoje tudi pri presoji določbe 1. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o vinu in drugih proizvodih iz grozdja in vina in Pravilnika o vinu z oznako priznanega tradicionalnega

poimenovanja – cviček (odločba št. U-I-228/00 z dne 8. 11. 2001; Uradni list RS, št. 96/01). Tudi tu Ustavno sodišče ni ugotovilo neskladnosti s pravico do svobodne gospodarske pobude. Zakonsko ureditev, ki je to, da je grozdje in vino pridelano znotraj predpisanega območja, določila kot pogoj za pridobitev pravice do uporabe oznake "cviček PTP", je Ustavno sodišče štelo za ureditev pogojev in načina opravljanja gospodarske dejavnosti, katero narekuje javna korist (drugi odstavek 74. člena Ustave).

10. Z odločbo št. U-I-104/01 z dne 14. 6. 2001 (Uradni list RS, št. 52/01) je Ustavno sodišče razveljavilo nekatere določbe Poslovnika Državnega zbora in odločilo, da Zakon o preoblikovanju prostih carinskih prodajaln na cestnih mejnih prehodih z državami članicami Evropskih skupnosti, ki delujejo v okviru Evropske unije, v mejne prodajalne in o posebnih ukrepih nadzora teh prodajaln ni bil razglašen in objavljen v skladu z Ustavo. Na odločbo velja opozoriti predvsem s tega vidika, da je Ustavno sodišče ustavnost navedenega zakona presojalo le z vidika ustavnosti postopka njegovega sprejemanja – z vidika spoštovanja ustavne pravice do referendumu, medtem ko same vsebine zakona ni presojalo. V tej zadevi se je Ustavno sodišče odločilo tudi za izdajo tiskovnega sporočila, da bi tako še bolj poudarilo razloge, na katerih je utemeljilo svojo odločitev.

11. Odločbo št. U-I-283/00 z dne 13. 9. 2001 (Uradni list RS, št. 79/01), s katero je Ustavno sodišče razveljavilo določbi 4. člena in drugega odstavka 43. člena Zakona o nacionalni stanovanjski varčevalni shemi (Uradni list RS, št. 86/2000), pa je treba omeniti zlasti zaradi tega, ker je v njej opredeljen ustavni položaj centralne banke. Tej mora zakonodajalec nameniti takšne temeljne – minimalne pristojnosti, da jo je sploh mogoče šteti za centralno banko. Vsak poseg zakonodajalca v njeno samostojnost pri opravljanju njenih nalog in funkcij pa je protiustaven.

12. V nadaljevanju je treba opozoriti na nekatere odločitve Ustavnega sodišča, ki so še posebej pomembne zlasti z vidika v njih sprejetih precedenčnih stališč o posameznih ustavnih pravicah. Tako je Ustavno sodišče tik pred iztekom prejšnjega leta sprejelo odločbo št. Up-50/99 z dne 14. 12. 2000 (Uradni list RS, št. 1/01 in OdlUS IX, 310), v kateri je presojalo pravilnost stališč, ki jih je sprejelo Vrhovno sodišče ob odločanju o tem, kateri od človekovih pravic – ali pravici do svobode izražanja in pravici do svobode umetniškega ustvarjanja ali pravici do zasebnosti – je treba dati v konkretnem primeru prednost. Ustavno sodišče je v tej odločbi opredelilo nekatera temeljna merila, po katerih je treba presojati kolizijo med navedenimi pravicami in na podlagi njih v tem primeru, drugače kot Vrhovno sodišče, dalo prednost pravicama do svobode izražanja in umetniškega ustvarjanja.

13. Odločbo št. Up-13/99 z dne 8. 3. 2001 (Uradni list RS, št. 28/01 in OdlUS X, 110) je treba omeniti zato, ker se je moralo v njej Ustavno sodišče opredeliti do vprašanja, ali je s stališčem sodišča, da se tuja država v primeru, ko je tožena pred sodiščem druge države zaradi ravnanj, ki jih je izvršila *iure imperii*, lahko sklicuje na sodno imuniteto, kršena pravica do sodnega varstva iz 23. člena Ustave. Pritožnik je uveljavljal odškodnino za škodo, ki mu je bila prizadejana s tem, da je bil med drugo svetovno vojno nasilno odvzet staršem in prepeljan v Nemčijo. Ustavno sodišče je opozorilo na to, da je v razvoju mednarodnega prava sicer razviden trend k omejevanju sodne imunitete držav pred tujimi sodišči, ki pa še ne more pomeniti nastanka pravila mednarodnega običajnega prava, ki bi dopuščal slovenskim sodiščem, da sodijo v takšnem primeru tuji državi. Obstoj sodne imunitete je Ustavno sodišče štelo kot poseg v ustavno pravico do sodnega varstva, vendar je ocenilo, da je ta poseg dopusten.

14. Posebej velja omeniti odločbo št. U-I-416/98 z dne 22. 3. 2001 (Uradni list RS, št. 28/01 in OdlUS X, 55), v kateri se je Ustavno sodišče opredelilo do posebne pravice romske skupnosti do zastopanja v predstavniških organih lokalne samouprave, ki jo romski skupnosti na podlagi 65. člena Ustave daje Zakon o lokalni samoupravi. Ustavno sodišče je ugotovilo neskladnost Zakona o lokalni samoupravi z 2. členom Ustave, ker zakonodajalec ni določil kriterijev, na podlagi katerih bi občine lahko ugotovile, ali na njihovem območju živi avtohtono naseljena romska skupnost, ki ji je ta zakon dal pravico do svojega predstavnika v občinskem svetu. Hkrati je Ustavno sodišče ugotovilo tudi neskladnost Statuta Mestne občine Nove mesto, ker ni določal, da ima romska skupnost, ki je avtohtono naseljena na območju te mestne občine, svojega predstavnika v Občinskem svetu.

15. V odločbi št. U-I-18/98 z dne 19. 4. 2001 (Uradni list RS, št. 37/01 in OdlUS X, 76) je Ustavno sodišče razveljavilo drugi odstavek 34. člena Zakona o davčnem postopku, ki je pooblašal pristojnega ministra, da predpiše vsebino podatkov, ki naj se zbirajo za odmero dohodnine. Razveljavitev bo začela učinkovati z Novim letom. Ustavno sodišče je poudarilo, da vsako zbiranje in obdelovanje osebnih podatkov predstavlja poseg v ustavno pravico do varstva osebnih podatkov. Poseg je dopusten, če je v zakonu določno opredeljeno, kateri podatki se smejo zbirati in obdelovati, za kakšen (ustavno dopusten) namen jih je dovoljeno uporabiti, če je določen nadzor nad zbiranjem, obdelovanjem in uporabo ter varstvo tajnosti zbranih osebnih podatkov. Zbirati se smejo le podatki, ki so primerni in nujno potrebni za uresničitev zakonsko opredeljenega namena.

16. V odločbi št. U-I-434/98 z dne 10. 5. 2001 (Uradni list RS, št. 43/01 in OdlUS X, 83) je Ustavno sodišče ugotovilo neskladnost nekaterih določb Zakona o vojaški dolžnosti (Uradni list RS, št. 18/91), kolikor ne določajo roka, v katerem mora biti državljan, ki je uveljavil ugovor vesti vojaški dolžnosti po odsluženem vojaškem roku, napoten na 30 dnevno usposabljanje za opravljanje nalog zaščite in reševanja. Pravno praznino je Ustavno sodišče štelo za neskladno z načelom določnosti in predvidljivosti predpisov, ki je eno od načel pravne države. Takšna pravna praznina namreč dopušča tudi arbitrarnost ravnanja upravnega organa, ki mora državljana napotiti na usposabljanje.

17. Pred kratkim pa je Ustavno sodišče z odločbo št. U-I-68/98 z dne 22. 11. 2001 (Uradni list RS, št. 101/01), s katero je med drugim presoјalo skladnost tretjega odstavka 72. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, sprejelo precedenčna stališča do človekove pravice svobode vesti, ki jo Ustava zagotavlja v 41. členu Ustave. Posebej je opredelilo t.i. pozitivni vidik svobode vere, ki posamezniku zagotavlja, da svojo vero prosto izpoveduje sam ali skupaj z drugimi, javno ali zasebno, s poukom, z izpolnjevanjem verskih dolžnosti, z bogoslužjem in opravljanjem verskih obredov, ter t.i. negativni vidik svobode vere, ki posamezniku zagotavlja pravico ne izpovedati svoje vere (tudi, če jo ima). Posebej je opredelilo pomen pravice, ki izhaja iz tretjega odstavka 41. člena Ustave in ki staršem zagotavlja, da svojim otrokom zagotovijo versko vzgojo, ki je v skladu z njihovim prepričanjem. V tem primeru je Ustavno sodišče ocenilo, da teža posledic posega v pozitivni vidik svobode vere in navedene pravice staršev, kolikor gre za izvajanje konfesionalne dejavnosti zunaj rednega pouka v šolah in vrtcih s koncesijo, ni sorazmerna potrebi po zavarovanju negativnega vidika svobode vere drugih, ker je tega mogoče varovati tudi z milejšim sredstvom od tistega, ki ga vsebuje zakonska ureditev. Zato je presoјano zakonsko

določbo v delu, ki se nanaša na vrtce in šole s koncesijo zunaj opravljanja javne službe, štelo za neskladno z Ustavo.

18. Z razmerjem med pravico do svobode izražanja iz 39. členom Ustave in pravico do zdravstvenega varstva iz 51. člena Ustave pa se je Ustavno sodišče ukvarjalo v pravkar izdani odločbi št. U-I-141/97 z dne 22. 11. 2001, v kateri je ugotovilo, da prvi odstavek 10. člena Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov, ki prepoveduje oglaševanje tobačnih izdelkov, ni v neskladju z Ustavo. Ustavno sodišče je prepoved oglaševanja tobačnih izdelkov, kot je urejena v Zakonu, štelo za dopusten poseg v pravico do svobode izražanja.

IV. SPOŠTOVANJE ODLOČB USTAVNEGA SODIŠČA

Tako kot v vseh dosedanjih letnih poročilih je treba tudi v tem posebej opozoriti na (ne)spoštovanje odločb Ustavnega sodišča. Spoštovanje načel pravne države (2. člen Ustave) in delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno (drugi odstavek 3. člena Ustave) zahteva, da vsaka od vej oblasti izvršuje svoje pristojnosti in za njihovo (ne)izvrševanje tudi odgovarja. Tako načela pravne države kot načelo delitve oblasti so po svoji temeljni vsebini v funkciji varovanja človekove svobode in dostojanstva v razmerju do države. Zato Ustavno sodišče vselej opozarja, da normodajalec, ki ne odpravi ugotovljene protiuštavnosti oziroma nezakonitosti v roku, ki mu ga je na podlagi 48. člena Zakona o Ustavnem sodišču določilo Ustavno sodišče, krši načela pravne države in načelo delitve oblasti.

Treba je sicer na eni strani z zadovoljstvom ugotoviti, da je vse več primerov, ko se normodajalec na odločitev Ustavnega sodišča odzove, čeprav velikokrat že po izteku roka, ki je bil določen z odločbo Ustavnega sodišča. Na drugi strani pa so zaskrbljujoči primeri, v katerih je rok že potekel in zakonodajalec svoje obveznosti, tudi po preteku nekaj let, še ni izpolnil. Ustavno sodišče je že v preteklem letu opozorilo na to, kakšna je odgovornost Vlade, ki je po ustavni ureditvi predlagatelj zakonskega urejanja odnosov med subjekti in nosi odgovornost za stanje na posameznih področjih. Sestavni del njene odgovornosti je tudi to, da Državnemu zboru pravočasno predlaga zakonsko ureditev, s katero naj se odpravi z odločbo Ustavnega sodišča ugotovljena protiuštavnost. Zato so še toliko bolj zaskrbljujoče izjave, ki jih je bilo mogoče zaslediti pred kratkim v časopisih kot izjave uradnega predstavnika Ministrstva za finance, po katerih "ustavne odločbe ne morejo realizirati, ker pomeni to prevelik izpad prihodkov, ki se ne morejo nadomestiti iz drugih virov" (Večer, 22. 11. 2001, str. 13). Pri tem gre prav za najstarejšo nespoštovano odločbo št. U-I-19/94 z dne 14. 11. 1996 (Uradni list RS, št. 68/96 in OdlUS V, 156), s katero je Ustavno sodišče ugotovilo, da so določbe 10. člena Zakona o dohodnini v neskladju z Ustavo, kolikor ne izvzemajo v celoti od obdavčenja tistih zneskov, ki jih roditelj mora nameniti preživljanju svojega otroka, da bi temu zagotovil življenjski minimum. Državni zbor bi moral ugotovljeno neskladnost odpraviti v roku enega leta.

Tudi druga najstarejša nespoštovana odločba sodi v področje, ki ga v okviru Vlade pokriva Ministrstvo za finance. To je odločba št. U-I-296/95 z dne 27. 11. 1997 (Uradni list RS, št. 82/97 in OdlUS VI, 157), s katero je Ustavno sodišče ugotovilo neskladnost

nekaterih določb Zakona o dohodnini, zakona o davku od dobička pravnih oseb in Zakona o posebnem davku na določene prejemke, ki zadevajo povračilo stroškov, ki jih je zavezanec imel v zvezi z delom, kolikor Vladi brez določitve zakonskega okvira prepuščajo podrobnejšo določitev stroškov v zvezi z delom in določitev višine teh stroškov, do katere se povračila zanje ne všttevajo v osnovo za davek od osebnih prejemkov oziroma do katerih se ti stroški priznavajo kot odhodek pri ugotavljanju davčne osnove. Prav tako je ugotovilo protiuustavnost določbe 43. člena Zakona o dohodnini, kolikor ne omogoča upoštevanja stroškov zasebnika z njegovim prevozom na delo in z dela kot odbitne postavke pri ugotavljanju davčne osnove. Določen je bil šestmesečni rok za odpravo navedenih protiuustavnosti.

Tudi na odločbo št. U-I-10/98 z dne 22. 4. 1999 (Uradni list RS, št. 36/99 in OdlUS VIII, 83) smo posebej opozorili že v lanskem poročilu. Z njo je bila ugotovljena protiuustavnost četrte alineje prvega odstavka 11. člena Zakona o dohodnini, ker glede pravice do zmanjšanja davčne osnove pri odmeri dohodnine zaradi preživljanja pastorkov razlikuje med primeri, ko otroci živijo v družinski skupnosti s svojimi starši, in primeri, ko živijo v družinski skupnosti z enim od staršev ter očimom oziroma mačeho. Določen je bil šestmesečni rok za odpravo protiuustavnosti.

Kot dve že starejši nespoštovani odločbi, izdani v letu 1998, omenjamo posebej še odločbo št. U-I-301/98 z dne 17. 9. 1998 (Uradni list RS, št. 67/98 in OdlUS VII, 157), s katero je bila ugotovljena protiuustavnost Zakona o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij glede Mestne občine Koper. Določen je bil enoletni rok za odpravo protiuustavnosti; poleg tega pa še odločbo št. Up-53/96 z dne 28. 10. 1998 (Uradni list RS, št. 77/98 in OdlUS VII, 283), s katero je bila ugotovljena protiuustavnost 82. in 83. člena Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki urejata postopek in roke za presojo mnenj zdravnika in zdravniških komisij ter pravico zahtevati izdajo dokončne upravne odločbe o mnenju zdravniške komisije prve stopnje. Določen je bil enoletni rok za uskladitev. Kot pozitivno je pri tem treba oceniti opozorilo, ki smo ga zasledili v Mnenju Sekretariata Državnega zbora za zakonodajo in pravne zadeve z dne 21. 11. 2001 k Predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, na navedeno nespoštovano odločbo Ustavnega sodišča in na dejstvo, da ob predlaganih zakonskih spremembah ni bilo vloženih predlogov za odpravo ugotovljene protiuustavnosti.

Sicer pa se zakonodajalec, kljub poteku roka za odpravo protiuustavnosti, poleg navedenih primerov (po stanju na dan 4. 12. 2001) ni odzval še na 4 odločbe Ustavnega sodišča, izdane v letu 1999, in na eno odločbo, izdano v letu 2000 (pregled odločb, izdanih po 48. členu Zakona o Ustavnem sodišču, je priložen). Ne glede na to, da teh primerov ni zelo veliko, je treba opozoriti na to, da vsak posamičen primer, ko se normodajalec v roku, ki ga določi Ustavno sodišče za odpravo ugotovljene protiuustavnosti, ne odzove, predstavlja kršitev načel pravne države in načela delitve oblasti. Z nespoštovanjem odločbe Ustavnega sodišča pa se hkrati kršijo tudi ustavne pravice tistim, ki so zaradi ugotovljene neustavnosti zanje prikrajšani.

V. DOSTOPNOST ODLOČB IN SKLEPOV USTAVNEGA SODIŠČA

Ustavno sodišče v skladu z določbami Zakona o Ustavnem sodišču objavlja odločbe, izdane v postopku za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, ter sklepe o zadržanju njihovega izvrševanja v Uradnem listu Republike Slovenije. Drugi sklepi, izdani v teh zadevah, ter sklepi, izdani v zadevah ustavnih pritožb, se objavljajo v Uradnem listu Republike Slovenije le, če Ustavno sodišče tako sklene, kadar meni, da so v njih sprejeta stališča tako pomembna, da jih je treba posredovati javnosti. Kadar je predmet ustavnosodne presoje predpis, ki ga lokalna skupnost objavlja v svojem uradnem glasilu, se odločitve Ustavnega sodišča objavijo tako v Uradnem listu kot tudi v uradnem glasilu lokalne skupnosti. Vse odločitve, izdane v teh postopkih, se posebej vročajo Uradu Varuha človekovih pravic.

Prav tako se v Uradnem listu Republike Slovenije objavljajo vse odločbe, izdane v postopkih ustavnih pritožb, pri čemer so imena udeležencev v postopku zaradi varstva osebnih podatkov označena z naključnimi začetnicami, hkrati pa je omogočeno, da se javnost tekoče seznanja s pravnimi stališči, ki jih glede varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin sprejme najvišji organ sodne oblasti na tem področju. Vse navedene odločbe se vročajo tudi Vrhovnemu sodišču.

Ustavno sodišče pri njem akreditirane novinarje tekoče obvešča o tem, katere zadeve ocene ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov prejema, prav tako pa jih tudi tekoče obvešča o tem, v katerih zadevah je sprejelo odločitev. Odločitve jim tudi posreduje. Tako kot že leto poprej je treba ugotoviti, da se v javnih medijih odločitve Ustavnega sodišča le kratko predstavljajo, včasih tudi tako, da nosilni razlogi za odločitev niso predstavljeni ali pa so posredovane celo napačne informacije. Praviloma tudi ni zaslediti komentarjev odločitev ali podrobnejše predstavitev ločenih mnenj in morebitnih komentarjev le teh. Ustavno sodišče meni, da bi se morali novinarji bolj zavedati, da z ustrezno predstavitvijo argumentov, ki so bili podlaga za odločanje, in komentiranjem le-teh lahko bistveno prispevajo k razvoju pravne kulture in s tem k spoštovanju pravne države.

Prav tako je treba ugotoviti, da so še vedno redki komentarji odločitev Ustavnega sodišča v strokovnem tisku. Ponovno velja opozoriti, da strokovne razprave lahko samo prispevajo h kvalitetnejšemu delu Ustavnega sodišča, zato bi bilo zaželeno, da bi jih bilo več.

Slovenska ustavnosodna presoja je dostopna javnosti:

- v Uradnem listu Republike Slovenije oziroma v drugem uradnem glasilu;
- v Odločbah in sklepih Ustavnega sodišča (Zbirka) v polnem besedilu v slovenščini, vključno z ločenimi mnenji ter z evidenčnimi stavki v angleščini, s tem da se objavljajo vse odločbe Ustavnega sodišča, vsi sklepi, izdani v zadevah ocene ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, mnenja v t.i. Rm zadevah ter tisti sklepi, izdani v zadevah ustavnih pritožb, za katere tako sklene senat;
- na Internetu na spletni strani Ustavnega sodišča, v slovenščini in angleščini (<http://www.us-rs.si>), kjer so objavljene vse odločitve Ustavnega sodišča, ki so sicer objavljene v Uradnem listu Republike Slovenije ter od začetka letošnjega leta tudi ločena mnenja sodnikov. Na voljo je iskalnik v slovenščini in angleščini, ki omogoča iskanje po odločitvah;

- od 1. 1. 1987 v on-line STAIRS bazi podatkov (slovenska jezikovna različica, polna besedila v angleščini od leta 1992);
- na spletni strani pravnega in poslovnega informacijskega sistema IUS-INFO (<http://ius-info.ius-software.si>);
- v reviji Pravna praksa (evidenčni stavki odločitev ter polna besedila ločenih mnenj sodnikov);
- na zgoščenki (polna besedila v slovenščini, od 1990 do 1998, povezana z besedili Ustave, Zakona o Ustavnem sodišču, Poslovnika in Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin); zaradi večje dostopnosti odločb na domači strani Ustavnega sodišča zgoščanka za leto 2000 in 2001 ni izšla;
- v Biltenu ustavnosodne prakse Beneške komisije Sveta Evrope (ki zajema izvlečke v angleščini in francoščini o najpomembnejših odločitvah) in v bazi podatkov CODICES, izdani na zgoščenki (polna besedila odločb v slovenščini in angleščini ter izvlečki v angleščini in francoščini);
- v Biltenu, v bazi podatkov in na zgoščenkah A.C.C.P.U.F. (Združenje frankofonskih ustavnih sodišč), pri čemer gre za tematsko izbrane odločitve bodisi v polnem besedilu bodisi v izvlečkih v francoščini;
- posamezne najpomembnejše zadeve so objavljene v polnem besedilu v angleščini v East European Case Reporter on Constitutional Law, ki ga izdaja BookWorld Publications, Nizozemska. Ta revija je dosegljiva tudi na internetu (<http://bwp-mediagroup.com>).

VI. KADROVSKA STRUKTURA

V letošnjem letu je Ustavno sodišče delalo v polni sestavi. Sodno funkcijo je izvrševalo šest ustavnih sodnikov in tri ustavne sodnice. Zaradi poteka mandata prejšnjemu predsedniku in namestniku predsednika Ustavnega sodišča so sodnice in sodniki izvolili novo vodstvo. Za predsednico so izvolili sodnico dr. Dragico Wedam-Lukić in za njenega namestnika sodnika dr. Janeza Čebulja, ki sta z 11. 11. 2001 nastopila svoji funkciji. Na podlagi obvestila predsednice Ustavnega sodišča Predsedniku republike o tem, da se ob koncu meseca maja v naslednjem letu izteče mandat dvema ustavnima sodnikoma, sodniku Testenu in sodniku Udetu, je ta že objavil v Uradnem listu Republike Slovenije poziv za zbiranje predlogov možnih kandidatov.

Poleg sekretarke Ustavnega sodišča in direktorja služb Ustavnega sodišča je bilo po stanju na dan 30. 11. 2001 v Sekretariatu Ustavnega sodišča zaposlenih še 55 sodnih oseb. Od tega 21 svetovalcev, ki se jim zadeve iz pristojnosti Ustavnega sodišča

dodeljujejo v delo, pri čemer jih je 18 zaposlenih za poln delovni čas, 3 svetovalci pa so zaposleni z enotretjinskim delovnim časom. Zaradi daljše odsotnosti dveh svetovalk, ki sta bili na porodniškem oziroma bolniškem dopustu, je sodišče dejansko delovalo še z manjšo zasedbo strokovnih sodelavcev. Opozorili smo že, da bi Ustavno sodišče zaradi obsega dela in glede na naravo zadev moralo čimprej zaposliti dodatne svetovalce, kar nam je bilo vse doslej onemogočeno zaradi prostorske stiske. Dosedanje nereševanje te problematike pa je povzročilo tudi zaostanke, do katerih po naši oceni ob pravočasni zagotovitvi dodatnih prostorov ne bi prišlo.

VII. MEDNARODNI STIKI

Ustavno sodišče je imelo tudi v letošnjem letu veliko mednarodnih stikov, zlasti z ustavnimi sodišči drugih držav. Ustavno sodišče je polnopravni član Konference evropskih ustavnih sodišč, stalni član Združenja frankofonskih ustavnih sodišč in stalni član Združenja najvišjih upravnih jurisdikcij. Zato se udeležuje vseh mednarodnih aktivnosti, ki jih vodijo omenjena združenja.

Kot vsako leto se je Ustavno sodišče tudi letos zaradi izmenjave izkušenj v polni sestavi srečalo s hrvaškimi ustavnimi sodniki, s tem da je bilo letos gostitelj srečanja naše sodišče, sprejeli smo delegacijo Ustavnega sodišča Romunije, predsednika Sodišča za poravnavo in arbitražo pri Komisiji za varnost in sodelovanje pri Svetu Evrope in nekdanjega predsednika francoskega Ustavnega sveta, strokovne sodelavce nemškega Zveznega ustavnega sodišča, sodnike ali visoke pravosodne funkcionarje nekaterih drugih držav, delegacijo Kongresa Sveta Evrope za lokalne in regionalne oblasti ter delegacijo ekspertov Evropske unije. Na študijskem obisku so bili sekretar in pomočnika sekretarja Ustavnega sodišča Bosne in Hercegovine.

Delegacija Ustavnega sodišča Republike Slovenije pod vodstvom predsednika sodišča je obiskala slovaško, madžarsko in ukrajinsko ustavno sodišče, predsednik ter sodnice in sodniki so se udeležili številnih mednarodnih konferenc, ki so jih pretežno organizirala druga ustavna sodišča in na katerih so praviloma sodelovali tudi s pripravljenimi referati. Predsednik Ustavnega sodišča se je udeležil tudi praznovanja 50. obletnice nemškega Zveznega ustavnega sodišča, praznovanja Dneva ustavnosti avstrijskega ustavnega sodišča, skupaj z namestnikom predsednika sta se udeležila praznovanja 10 obletnice delovanja ruskega ustavnega sodišča, praznovanja pete obletnice ukrajinskega ustavnega sodišča pa se je v predsednikovem imenu udeležil eden od ustavnih sodnikov.

VIII. MATERIALNI POGOJI DELA

V vseh dosedanjih letnih poročilih smo opozarjali na to, da ima Ustavno sodišče sicer dostojno urejene prostore za delo, vendar je teh prostorov premalo, da bi lahko optimalno organizirali delo in s tem postopno odpravili zaostanke.

Kljub temu, da je Vlada že leta 1994 sklenila, da za potrebe Ustavnega sodišča nameni prvo in drugo nadstropje v stavbi na Cankarjevi 5, so bila v sedmih letih izvedena obnovitvena dela samo v prvem nadstropju in prostorska stiska še vedno ni odpravljena.

Predpogoj za zagotovitev prostorov Ustavnemu sodišču v drugem nadstropju Cankarjeve 5 je izselitev Ministrstva za kulturo, vendar Vlada za to še ni zagotovila ustreznih sredstev. Po zagotovilih predstavnikov Vlade bodo ustrezna sredstva zagotovili in izselili Ministrstvo za kulturo predvidoma do julija prihodnjega leta.

Zato smo v proračunu Ustavnega sodišča za leti 2002 in 2003 zagotovili potrebna sredstva za adaptacijo drugega nadstropja na Cankarjevi 5 in letos izdelali projektno dokumentacijo za adaptacijo tega nadstropja. Ustavno sodišče pričakuje, da bodo ustrezne vladne službe zanesljivo in v načrtovanih rokih izvedle vse potrebno za realizacijo navedenega v letu 2002.

Bolj kot se namreč odmika zagotovitev primernih prostorov, če ne bo realizirana v letu 2002, manj je možnosti, da bi z dodatno kadrovske zasedbo strokovnega osebja pričeli odpravljati zaostanke v delu.

Dokler bo stanje tako, kot smo ga opisali in ob dosedanjem trendu večanja pripada zadev, se bodo zaostanki lahko samo povečevali, Ustavno sodišče pa ne bo imelo realnih možnosti, da jih odpravi.

dr. Dragica Wedam-Lukić
P r e d s e d n i c a